

MASARYKOVA UNIVERZITA

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Speciální pedagogika pro učitele

Úvaha

Člověk s postižením a výtvarná tvorba

Výtvarné umění jako prostor pro inkluzi

IVk001/01

V Českých Budějovicích 20. 11. 2017

Bc. Radka Flíčková
učo: 476819
Speciální pedagogika pro učitele
NMgr.
2017/2018

Na první pohled mnohdy nepoznáme, zda daný výrobek, ať už je to obraz, socha či fotografie, vytvořil člověk s postižením či bez něho. Ještě v dnešní době se můžeme setkat s tím, že společnost výtvořů lidí s postižením podceňuje a jejich práci „nebere vážně“. Možná proto, že jejich tvorbě nerozumí? Je pro ně něčím, co nechápou, neumí si ji vysvětlit? Anebo proto, že jednoduše nechtějí. Důležité je myslet na to, že schopnost tvořit má každý člověk, každý z nás může být umělec. Určitě kvůli tomu nemusí být vystudovaný vysokoškolák. Všichni máme prostor na to, abychom se mohli prostřednictvím této cesty vyjádřit. Něco svým výtvořem řekli, sdělili. U člověka s postižením je tato forma sdělení velice důležitá. Mnohdy to pro něj může být jeden z hlavních směrů, jak okolí sdělit své myšlenky, pocity, přání a touhy. Nezáleží zde na tom, zda je člověku 10, 40 či 60 let. Anebo jestli si jako techniku zvolí práci s tužkou, modelínou, hlínou, malování štětcem. Práce s barvami a různými materiály pozitivně ovlivňuje vnímání a rozvíjí jemnou motoriku. Určitě by zde člověk neměl pracovat „pod tlakem“, ať už času, prostoru, materiálu, anebo dalších osob.

V dnešní době se můžeme častěji setkat s tím, že člověk s postižením pořádá výstavu svých fotografií, obrazů, a to v městské galerii či v domově, kde žije a to buď pro širokou veřejnost, nebo jen pro klienty a pracovníky domova. Díky prodeji obrazů či výrobků široké veřejnosti si klient může vydělat nějaké peníze, které dále investuje do svých přání a tužeb – nový fotoaparát, pokud se věnuje fotografování, kvalitnější barvy, nová plátna, štětce, keramická hlína, glazury a tak dále. Některá zařízení organizují např. aukce obrazů svých žáků či klientů, kde se výrobky vydraží. Zájem o tyto akce ze strany veřejnosti je značná.

Člověk s postižením by měl během tvorby získávat a prožívat pocit uvolnění a růstu osobnosti. Tyto principy jsou důležité například v arteterapii. Arteterapie napomáhá při zvládnutí stresu, životních krizích, pro člověka náročných situacích, při překonávání strachu a také významně podporuje náladu. Je určena každému, kdo projeví zájem o výtvarný projev. Nezaměřuje se na výsledek tvorby, ale důležitý je zde celý proces tvoření, zážitek z tvorby, s tím související emoční doprovod. Jedná se spíše o spontánní výtvarnou tvorbu. V průběhu tvoření žák či klient promítá svoji aktuální náladu, citové rozpoložení, do rozpracovaného díla. Terapeut se díky názorné tvorbě lépe orientuje v pocitech klienta a například vztazích v rodinném kruhu.

Studovala jsem na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích obor Speciální pedagogika – vychovatelství. Během studia jsem absolvovala několik praxí. Ve 4. semestru byla má odborná praxe zaměřena na výtvarnou výchovu. Docházela jsem do školního výtvarného ateliéru, kde jsme s kolegyněmi připravovaly výtvarný program pro 5-9 klientů s mentálním postižením, a to ve věku 18-30 let. Při samotné práci bylo využíváno znalostí a

schopností klientů, dále různorodých technik a materiálů. Tato praxe pro mě osobně byla velkou zkušeností. Člověk si musí hodinu rozvrhnout, klienty vhodně motivovat do práce, vzbudit v nich reakce, také užívat techniky, na které klient přistoupí a nebude mu činit problém s nimi pracovat, řeší nepředvídatelné situace a musí počítat s větší či menší změnou svého plánu. Důležitá je i spolupráce ve skupině.

V následujícím semestru jsem absolvovala opět výtvarně zaměřenou praxi. Docházela jsem do centra, kde byl veden kroužek pro děti s poruchou autistického spektra. Děti mnohdy během hodiny doprovázeli jejich rodiče. Lektor zde tedy nepracoval jen s dítětem, ale i s jeho rodičem. Hodiny zde probíhaly v přátelském duchu, vybaveny potřebnými pomůckami, prostředí působilo příjemně a v tvůrčím duchu. Práce v hodinách byla rozčleněna na několik částí: vybrání odměny, zpěv písniček s klávesami, seznámení s prací v hodině, samotná práce, zhodnocení obrázků dětí, úklid a rozdání vybrané odměny. Děti se snažily pracovat převážně samostatně, takže naše manuální pomoc byla mnohdy zbytečná. Spíše stály o radu. Každý je jinak kreativní, má svůj vlastní náhled na danou věc a chce to tak udělat. Každý pracoval podle svého vlastního tempa a úsudku, kterému bylo potřeba se, jako asistent, přizpůsobit a když bylo potřeba, pomoci.

Práce s lidmi s postižením a jejich přístup k výtvarné tvorbě jako takové mě zaujala natolik, že jsem své praxe orientovala tímto směrem. Předmět Speciální výtvarná výchova jsem si zvolila i ke státní závěrečné zkoušce.

V současné době pracuji jako asistent pedagoga a vychovatel ve třídě základní školy speciální, kde s dětmi tvoříme nejen během vyučování, ale i v odpolední družině.

Výtvarná tvorba a člověk s postižením k sobě, dle mého názoru, neodmyslitelně patří. Tito lidé mají na věc mnohdy jiný náhled, než ti bez zdravotního postižení. Dokážou se ze svého výsledku upřímně radovat. Nejde zde o výkres či výrobek, ale o prožitek z tvorby jako takový.